

IOAN Cr. TEȘU

MODELUL „URSĂCHEȘTILOR” SAU DESPRE ÎNVEȘNICIREA IUBIRII

Cea de a treia parte a recent publicatului volum al Magdei Ursache – *Universitatea care ucide însoțită de Universitatea care se sinucide* (Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2024, 480 pagini), reunește douăzeci de materiale ale autoarei, unele având caracter epistolar, destinatarul lor fiind tovarășul de suferință al cuplului Bătrânul și Magda – profesorul Luca Pițu, dar și o suită de articole de atitudine ale autoarei, publicate în importante reviste contemporane.

Plecând de la cuvintele lui Petru Ursache: „Nu-i ușor să taci, Magda, e mai ușor să nu taci” și de la invitația lui Luca Pițu: „Să dăm Securița pe răzătoare”, autoarea creează pagini profunde, pentru minte și inimă, pentru gândirea și simțirea românească. În același timp, această a treia parte a volumului are o pronunțată dimensiune confesională, autoarea exprimându-și, în diferite moduri și către mai multe persoane apropiate, trăirile sale, mai ales după momentul mutării în Eternitate a Bătrânului. Este evocată personalitatea, opera și viața Profesorului Emerit Petru Ursache, căruia i s-au refuzat zece lectorate în străinătate, pe dosarul lui plecând cei cu stele pe umeri. La rândul ei, Magda Ursache a fost eliminată de trei ori în doi ani

de la catedră și de la Institutul „A. Philippide”, deși promovase concursul de titularizare cu cea mai mare notă și predase norma anuală de cercetare după doar trei luni. Era incomodă pentru opiniile sale, socotită un „parazit social”, cu acces interzis la presă, în comparație cu „carmencitele, ralucile, popârdele, victoriștii, cristeștii, popeștii etc” (p. 326), deconspirați, alfabetic, în data de 5 noiembrie 1998, de „România liberă”, ca „listași” făcând parte din rețeaua informativă iașiotă: persoane de sprijin, rezidenți, gazde etc (p. 326).

Luca Pițu, el însuși un disident, îl caracterizează pe Profesorul Ursache în cuvinte de prețuire pentru calitățile intelectuale și morale dovedite: „E drept că Magda venea de cele mai multe ori singură, Bătrânul Urs (cum i se spunea, afectuos, încă de pe vremuri, în cerculețele noastre interferente) petrecând *le pus clair de son temps* în Sala Profesorilor de la BCU, lucrând, atunci, între altele, la ceea ce avea să se ivească editorial sub titlul *Poetica folclorică* sau pregătindu-și meticolos prelegerile de estetica oralității și de estetică generală. Poseda deja o bună reputație de prof doxat și răbduriu cu studenții, printre colegii mei de la celelalte secții filologice. Aveam să mă conving de asta mai târziu, când l-am cunoscut îndeaproape, admirându-i memoria eliadiană, știința petru-caramaniană într-ale etnografiei și etnoesteticii, invidiindu-i ordinea exemplară din sertarele domiciliare și acuratețea fișelor” (p. 331). Așa cum îl caracteriza intelectualul ieșean, Profesorul Petru Ursachi va rămâne în istoria mare, a literaturii și a culturii românești, „drept ultimul vorbitor al limbii universitare adevărate, al limbii universitare interbelice” (p. 339).

Cât despre Magda Ursache, Luca Pițu observa: „Magda U.? Funcționa după principiul: Ce-i în gușă și-n căpușă. Slobodă la gură, o încasa de peste tot. Cum se întâmplase la hebduol *Cronica*, unde ținuse o vreme cronica poeziei și-și făcuse un renume de cunosătoare în cele versificatorii, scoțând, la Editura Junimea, chiar o carte care, și azi, o onorează, deși nu mai scrie de multe decenii critică literară” (p. 333).

În perioada de nedreaptă excludere și interzicere, urmând pilda și îndemnul Bătrânului, scriitoarea nu s-a retras în lamentații și inactivism, ci, sisific, și-a edificat cultura, temelie a activității sale literare ulterioare. Referindu-se la această perioadă din viața

ei, același Luca Pițu, într-un savuros limbaj, observa: „După mătrășirea din cercetare, alegea libertatea interioară, nemaicautând joburi și alte locuri de muncă nașparlii. Aștepta, răbdurie,voluțiile viitoare și, ca să nu piardă vremea de pomană, citea, studia sau îl ajuta pe Bătrânul Urs la transcriș fișe, dactilografiat, antologat, eliadizat, asemeni maestrului său Petru Caraman, pentru uzul sau abuzul unor vremuri mai prielnice. Care or venit cu întârziere notabilă, dar or venit, în cele din urmă, nu atât cu Loviluția, cât cu epifania subsecventă, pe Bahlui, a unor case editoriale nestatate, Editura Institutului European, Editura Moldova sau Editura Timpul, unde, având simpatizanți, s-au desfășurat amândoi amplu, maiestuosi, frumoși – în ciuda unor mici conflicte punctuale – fie cu antologii și ediții critice la care lucraseră împreună, fie cu unele cărți personale de sine stătătoare gen: Universitatea care ucide sau Astă vară n-a fost vară..., romane magdeene aparente, după care actrița noastră va regăsi, cu timpul, eseul – liric, epic sau dramatic –, intervenția polemică, punerea la punct memorialistică, răspunsul la anchete și alte interviuri, făcând pandant cu distinsu-i soț în susținerea lui Paul Goma...” (p. 335). Ca urmare și în aprecierea lui L. Pițu, Magda Ursache a devenit „o referință de prim-plan în dezbaterile de idei actuale, neînfeudată corectitudinilor politice, o voce inconfundabilă în peisajul românesc intelectual, cu un comportament de jucătoare în Liga Întâi a Condeierilor Moldovalahotransilvăneni, una din marile doamne care ne-au mai rămas după replierea pe tărâmul fără vifor – și fără manele – a Monicăi Lovinescu” (p. 335).

În cadrul aceleiași corespondențe, dintre Magda Ursache și Luca Pițu, aflăm cuvinte de înaltă sensibilitate sufletească privind Omul cel bun al culturii românești, în ai cărui ochi „blânzi-albaștri” se putea vedea înaltul și curatul cerului, pagini și caracterizări realizate de Distinsa sa soție și Doamnă a scrisului românesc. Etnofilosoful ieșean era convins că „a cunoaște, a ști nu prea au sens dacă nu sunt însoțite de a făptui și, credincios muncii lui, n-a vrut să-și țină erudiția sub obroc” (p. 339). Cu toate acestea, „Bătrânul n-a lucrat la imaginea de sine (nici n-a fost lăsat s-o facă), barat continuu de activiști și de turnători. A încercat să se opună procedurilor de evaluare și de promovare incorecte, în numele performanței acade-

mice” (p. 339). Avea convingerea de nezdruncinat că „valorizarea corectă e de importanță majoră. Posturile sunt zestrea Universității” (p. 387).

Întrebat, odată, de un informator, care căuta să îl acuze, unde își petrece timpul, Profesorul Ursache a răspuns dezarmant: „Bibliotecă. Bibliotecă. Bibliotecă”. A fost, cu adevărat, un „cărțar” (p. 363), un „livro-dependent” (p. 379), lectura constituind profesiunea și însăși viața sa (p. 379). Biblioteca și catedra, alături de soție, au fost adevăratele sale oaze de liniște și creație. Pentru amândoi, scrisul a avut o valoare curativă, vindecătoare (p. 380). Într-o complementaritate literară deplină, scrisul le-a fost „alesul lor destinal” (p. 452). Crezul de viață al celor doi intelectuali ieșeni a constat în „triada Bine-Frumos-Adevăr” (p. 422).

Minte scilipitoare, organizată printr-o muncă fără odihnă, Petru Ursache s-a remarcat din primele sale ore în mediul academic, la seminarii: „Tânărul asistent, povestea soția sa, intra în sală în costumul lui maro, la două rânduri, care-l făcea foarte blond și foarte palid, cu câteva fișe-n mâna stângă. Se plimba printre bănci, fără astâmpăr. Obişnuiam să mă strecur în ultimul rând, ca să citesc pe sub bancă; să scap de prelegerile inadecvaților, unii de-a dreptul nătângi...” (p. 374).

Profesorul Petru Ursache și-a meritat deplin titlul de „Emerit”, pe care l-a dobândit prin muncă de zeci de ani, în condiții de prigoană, marginalizare, ironii și meschinării, la care a răspuns, însă, prin muncă și lucrări de valoare. A fost și rămâne în amintirea studenților săi, „Profesorul de Etnofrumos”, Profesorul de profundă vocație pedagogică, sau, cum spune distinsa sa soție, „născut, nu făcut”. Evocându-i calitățile intelectuale și pedagogice, aceasta îl descrie astfel, într-o scrisoare adresată lui Luca Pițu: „Bătrânul a fost un profesor onest și modest, dar mai ales generos. N-a luat niciodată distanță față de tineri. Îi iubea, i-a ajutat cât a putut (a făcut-o discret, nu zgotos, fără să vrea să se observe asta; nu i-a plăcut să sară-n ochi, ca o colegă de catedră, care-și trimitea singură flori, să se vadă cât o iubesc studenții). Ce-i de subliniat e faptul că și pe el îl ajutau întrebările studenților (rari, dar buni; „avem printre tineri, personalități responsabile”,

îmi spunea deseori) și doctoranzilor, să-și clarifice probleme, teme, idei. Era important pentru el să rămână în contact cu tinerii, îl ținea treaz acest contact, ceea ce îi aducea o bună dispoziție intelectuală. Asta înseamnă, cred eu, a avea vocație didactică. Bătrânu și-a valorificat „talantul” (talentul?), l-a dat sporit studenților și doctoranzilor (cei chemați și aleși de el, pentru că au fost și rateuri, îți conced), nu l-a păstrat sieși, nu l-a depozitat, ascuns, îngropat. A rămas activ până la capăt; patima pentru carte nu îmbătrânește, dimpotrivă. Bătrânu, am mai spus-o, era un tânăr de 82 de ani. Și da, a vrut să aibă discipoli, dar revoltați, non-conformiști, contestatari” (pp. 344-345).

Marginalizat și pasat de la o disciplină la alta, toate facultative sau opționale și nici una obligatorie, acestea din urmă fiind rezervate celor cu origine sănătoasă și colaborarea prolifică, Petru Ursache a avut darul de a face din toate aceste materii de studiu, trecute în coada planurilor de învățământ, discipline de sine stătătoare, dându-le valoare și lăsând posterității opere relevante, adevărate monografii, pentru domeniile respective sau, cum aprecia Magda Ursache, meritul lui prim a fost „să lege între ele domenii aparent disparate: le-a unit într-o viziune care se iluminează reciproc” (p. 350).

Relația dintre „Ursăchești” este descrisă de către Magda, în cuvinte de înaltă sensibilitate sufletească. Petru Ursache a fost, în cei cincizeci de ani de împreună-viețuire, „ușa” spre tot ceea ce aceasta a făcut bun (p. 449), „suflet bun de pus pe rană” (p. 450): soț, prieten, frate, tată, mamă, bunic, profesor, tot și tot, scut și săgeată jumătate de secol” (p. 450). Iar Bătrânului, Magda i-a fost „o forsythie strălucitoare pe zăpadă” (p. 451).

Ambii aveau capacitatea de a descoperi frumosul și în cele mai triste și monotone evenimente, locuri și forme. Într-o lume a limitării libertății exterioare, cei doi soți aflaseră deplina libertate launtrică, devenind „învinșii învingători” (p. 451). Loviți dinafară, deveneau mai fericiți înlăuntru (p. 451). „Ne beam cafeaua, își deapănă amintirile Magda, în bucătărie, cu gândul la Café de Flore. Puteam face asta în bookă-tăria noastră, cu urechea informatorului Secu, așa-zi-

sul ziarist sportiv din vecini, la țevă. Din apartamentul plin de cărți, echipate cu microfoane, puteam zbura când voiam, oriunde voiam, fără viză. (...). Petru și cu mine puteam culege cochilii de crab și cioburi sparte de valuri la 2 Mai, ca și cum am fi fost pe Zante. Nu urcam în Orient Express, ci în Târgu Neamț Express (azi, desființat), cum urca Mușina în Budila Express. Vara de noiembrie putea fi magnifică, surprinzătoare, în parcul Târgului de lângă stadion, mâncând ouă fierte. Cine ne oprea, în autogară, să ne imaginăm în Piața San Marco? La Broșteni, într-o dimineață voalată de nori, cu cer indecis, puteam auzi nu Bistrița, ci Sena curgând sub fereastra Nataliei Găină. Când urmăream jocul peștilor în bazinul din gara Buzău, puteam arunca o monedă, ca-n Fontana di Trevi. Cu puțin noroc, simțeam mirosul Veneției în cealaltă Veneție, din josul Tătărașilor. Parthenonul? Găseam noi unul. Acoperișul lumii de pe Repedea era copia celui alt. Tufele de răsură, de rosa canina, de cacadâr (Petru adăuga un s eufonic pentru urechile mele: cascadâr) ar fi aidoma și pe acoperișul propriu-zis al lumii, Stonehenge, Wiltshire. Pentru noi, Ciricul era Santorini, insula paradisiacă grecească. (...) Lângă lacul încercuit de stuf, din josul Grădinii Botanice, urmăream jocurile cufundarilor negri și puteam crede că-s lebede negre vieneză. Iar un broscoi orăcăia pe lacul Dorobanț cu accent britanic, îți jur” (pp. 394-395). Au știut să își facă unul altuia viața frumoasă, iar fiecare zi, ca o „sărbătoare specială” (p. 395).

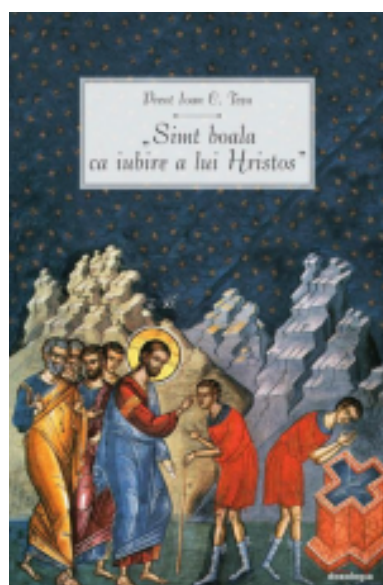
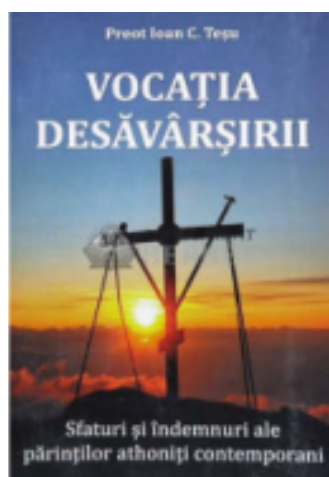
Legătura specială dintre cei doi soți și toate aceste amintiri, fragmentar descrise, în acest volum, de „povestașa” Magda Ursache, fac din Petru Ursache „un om tânăr pe viață” (p. 449), „defectiv de bătrânețe” (p. 456). Iar relația lor este nemuritoare, o relație pentru veșnicie, „în lumea următoare și în toate lumile următoare” (p. 449).

Chiar și plecat, în raiul cărțarilor, „Dalbul de pribeag”, inițiat în taina Celor de Sus (p. 458), nu și-a părăsit sufletul pereche, ci a încredințat-o prietenilor de suflet, până la clipa Marii Reîntâlniri, în Împărăția Luminii neapuse și a iubirii nesfârșite. Iar fiecare nouă carte pe care aceasta o tipărește, din tezaurul Profesorului Petru Ursache, „cărți clare, limpezi, exerciții academice, dar și diagnoze precise” (p. 459), precum

și volumele proprii, de autor, reprezintă răspunsul și triumful ei, în fața necazurilor, suferinței și durerii. Căci, lecția ultimă și fundamentală, pe care i-a predat-o Bătrânul Magdei, a fost cea a legăturii dintre viață-moarte-viață, dintre aici și dincolo. Pentru credința creștină, pe care Profesorul a practicat-o, iar Distinsa Magda Ursache o urmează, între aici și dincolo, „sunt afinități și corespondențe” (p. 459), iar spirite precum ale lor, nu mor, ci trec de la viață, la Viață.

Într-adevăr, Gabriel Marcel avea deplină dreptate: „A-i spune cuiva: «Te iubesc!» înseamnă a-i spune: «Tu nu vei muri niciodată!»”.

„Ursăcheștii”, Bătrânul și Magda, o demonstrează, la modul sublim și pentru Eternitate!

CARACTERE ȘI ANTICARACTERE, în docu-romanul Magdei Ursache, *Universitatea care ucide însoțită de Universitatea care se sinucide*

Magda Ursache este o voce de neignorat a spațiului publicistic românesc. Unii cunoscători – și subscriu avizat și total la această apreciere – consideră că este chiar cea mai puternică și obiectivă voce, în contextul social și cultural actual.

În anii recentți, activitatea ei publicistică s-a desfășurat pe două dimensiuni, aproape egale ca efort și valoare. Pe de o parte, tipărirea și popularizarea operei soțului ei, distinsul Profesor Emerit al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Profesorul Petru Ursache, personalitate de referință a culturii și spiritualității românești. Iar pe de altă parte, publicarea unor volume personale, de autor, în care sunt analizate evenimente din trecutul istoric mai îndepărtat sau mai apropiat, cu efecte asupra mentalităților contemporane, pe care le supune unei analize axiologice clare. La fel de incitantă și pasionantă este lectura romanelor acesteia, cele mai recente fiind *Ars expectandi*, *Mic manual de tehnica așteptării*, volumele I și II, publicate în 2021 și, respectiv, 2022.

Atât volumele consacrate „Bătrânului”, cum îl numeau, cu dragoste și reverență, cei apropiați, cât și ale Magdei, de unde și apelativul de „Bătrânul și Magda”, se impun cititorului spre adâncă reflecție, datorită temelor prezentate, calității și obiectivității analizelor, valorii și impactului soluțiilor identificate, și a frumuseții sau artei scrisului, întâlnită inclusiv în paginile polemice ale autoarei.

Volumele Magdei Ursache, extrem de bogate tematic, sunt greu de încadrat și de prezentat, tocmai datorită acestei bogății intrinseci și a veșmântului oarecum inefabil al exprimării. Autoarea observă, constată, argumentează și parodiază, suferă și oftează, pe „Altarul Limbii Române”, dar și speră. Pentru ea, „publicistica este o datorie civică” (p. 425), iar travaliul scrisului constituie o datorie de conștiință. Autoarea speră că strigătul ei va fi, într-un final, auzit și înțeles, spre asanare și vindecare, individuală și colectivă.

Un nou volum al neobositei autoare, a cărei cadență de publicare impresionează prin statornicie și consecvență, se intitulează, sugestiv, Universitatea care ucide însoțită de Universitatea care se sinucide. Tipărirea lucrării, de 480 de pagini, a fost găzduită de Editura Bibliotheca, din Târgoviște.

Corpusul volumului îl recomandă a fi un document roman, ce prezintă, într-un stil inconfundabil și recognoscibil, reflecțiile autoarei asupra „stării”, a mersului sau mai degrabă a regresului lumii, în diversele ei forme de manifestare: istorie, cultură și literatură, spiritualitate și moralitate. O radiografie generală, cu ample nuanțe și detalii particulare, obiective, cu insistență asupra vieții științifice și culturale românești, cu accente universale; dar, în mod deosebit, asupra vieții academice ieșene, din vremurile de „tristă amintire”, dar și din contemporaneitatea, cu nimic, parcă, mai fericită.

Lucrarea se bucură de o introducere semnată de Ion Rotaru, intitulată Magda Ursache: Romanul „Satiricon” și pamfletul deghizat în eseu, și face ample referințe asupra persoanei și operei autoarei. Astfel, Magda Ursache este caracterizată a fi „rememorator al unei vieți chinuite și al unei cariere zdrobite, este una din victimele generației cunoscută sub numele de „Bumbești-Livezeni”, „heirupiștii” care dictau în Facultatea de Filologie din Iași, ca și la Institutul de Cercetări al acesteia (pp. 5-6). Romanul, descriind în pagini întregi „fauna academică ieșeană”, „se parcurge cu mare interes, prozatoarea fiind înzestrată cu un viguros cursus retoric al pamfletului, cu simțul descrierii mizeriei morale, transfigurată adesea sub semnele teratologicului” (p. 6). Stilul incitant al romanului este unul „eseistic pitoresc – filologic și baroc”, pamfletul rezultat din punerea în lumină a tipologiilor și evenimentelor de „râsu-plânsului” (p. 8), promovate ostentativ și ca repere de „cultura micului ecran” (p. 9), a cărei deviză, aspru sancționată de polemista Magda Ursache, este „probășcălie, prosuperficialitate, proinstinct, proporno, proskato, PRO...”, (p. 11). Iar ca un corolar, arată Ion Rotaru, în capitolul dedicat autoarei noastre, din *O istorie a literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Dacoromână TDC, București, 2006, pp.

1183-1185), „eseul pamflet al Magdei Ursache transgresează de fiecare dată în artă a cuvântului” (p. 12).

Din punct de vedere structural, romanul are o alcătuire de triptic, conținând trei capitole relativ egale și bine proporționate ca spațiu, dar de tematică diferită: *Roșu de asfințit* (pp. 13-209), *Încă nu* (pp. 209-316) și *Addenda. Universitatea care se sinucide* (pp. 317-471).

Prima parte a volumului – *Roșu de asfințit* –, este o cronică reală, un jurnal dramatic asupra vieții Universității ieșene, din prima parte a veacului trecut, până în prezent. O universitate, care, observă autoarea, „este în război și în timp de pace” (p. 195). În cadrul acesteia, „mașinăria calomniei” (p. 260) și „diversiunea de Bahlui” (p. 259) sunt unelte și metode de lucru, având în vedere subminarea valorilor autentice și promovarea nulității științifice și a compromisului moral, folosite de către adevărate „genii ale oportunistului” (p. 306), după principiul: „Te apleci, toate-ți merg din plin” (p. 139). Într-o astfel de atmosferă, cultura era considerată desuetă, scrisul un delict, un act „destul de suspect. Dacă pici peste vreo idee interzisă? Mai bine nu, rămâi curat” (p. 196).

În exprimarea personajului principal al romanului, Dinu Mărgărint, cadru didactic al Facultății de Filologie ieșene, autoarea devoalează motivul insistenței sale asupra temei universității, creatoare sau ucigătoare de valori: „De ce mă întorc iarăși și iarăși, când ar trebui, în paginile astea măcar, să mă țin departe de tot ce se întâmplă în spațiul Universității” (...) De ce? Răspund: unde, dacă nu acolo, se află, în esență, echivalentul egocrației ceaușiste? Toate tarele din societate școala superioară le reflectă. A existat instituție mai tipizat socialistă decât cea din dealul Copoului? Unde s-a oprit mai tipic înghețul conștiinței decât în mica noastră comunitate? Or, dimpotrivă, unde s-a înfiripat Carta? Da, Carta solidarității profesor-student, a rezistenței la intoxicarea cu drog propagandistic. Pentru că a funcționat și o „Universitate subterană”. Mă gândesc la tot ce-a fost scris printre toate rândurile cursurilor tipărite, la tot ce s-a strecurat, conjugându-se cu verbul dissi-dio-ere (a fi în dezacord), într-o clădire din ce în ce mai securizată.

Acolo, în Universitate, m-am confruntat cu interzicerea a tot ce mirosea a libertate de exprimare; acolo am trăit falsificarea ierarhiilor (avansați cu predilecție au fost activiștii; ceilalți, după cum și-au purtat chipiul). Acolo, din obediență, a crescut și a înflorit cultul personalității; am participat, acolo, la farsa alegerilor: aveam dreptul suveran de a opta între Vasile Ciubâcă și Ciubâcă Vasile; acolo mi-a ajuns la os intoleranța față de cei construiți altfel, am suportat întregul inventar al felurilor de-a depersonaliza; acolo m-am înfruntat cu absurdul și, nu în ultimul rând, cu lipsa de umor. Unde a funcționat – uns – principiul; răul premiat, binele pedepsit? Unde s-a aplicat formula: la curaj minim, libertate civică maximă? ” (p. 283).

Prima parte a docu-romanului Magdei Ursache prezintă zbaterele Facultății de Filologie de a alcătui un Istoric, care să „imortalizeze” cadrele ei didactice. Această „sarcină” îi este atribuită lui Dinu Mărgărint, aflat între nicovala ideologică și ciocanul judecății din partea colegilor, nemulțumiți de „medalioanele” alcătuite de către acesta, vehement criticate, fapt în urma căruia se propune, de către colegii cu „origine sănătoasă”, dar cu operă ne semnificativă și care nu se simt suficient adulați pentru posteritate, reformularea lor. Dinu luptă, astfel, împotriva unui sistem incompetent, construit ideologic și pe principiul patului lui Procut, menit să ajusteze și să alinieze totul la idealul marxist-leninist.

În această universitate și timp de o jumătate de veac, multe personalități academice de vocație științifică și pedagogică au fost înlocuite sau epurate de către politrucii instalați confortabil în posturi, funcții și catedre, de către regimul comunist. Între caracterele și repere intelectuale și morale autentice, strălucite opera și integritatea profesorului Mihai Drăgan, răpus fizic și sufletește de metodele cominterniste, de denigrare și marginalizare, ale „colegilor” săi, sau, cum îi numește autoarea, „lunetiștii CUZA”, „mai ales de cei în misie, cu nume de cod DUI” (p. 414). Autoarea speră ca, inclusiv prin acest demers literar, „moartea ultimului eminescolog al Universității „Al. I. Cuza”, să rămână de neacceptat” (p. 13).

Consacrând paginile acestei prime părți a volumului profesorului Horea Hariga (numele este ales de autoare în mod simbolic, ca de altfel și celelalte nume din roman), Magda Ursache realizează o prezentare a mediului academic ieșean, în mod particular din cadrul Facultății de Filologie, cu lipsurile, scăderile, compromisurile și trădările din perioada „carnetului roșu”, în comparație cu puținele și tot mai marginalizatele caractere morale și somități intelectuale. Profesorul Hariga, „profesor născut, nu făcut” (p. 105), model al integrității morale și al profesionalismului academic, este caracterizat, în opoziție cu epigonii săi, a fi un profesor care a „refuzat statornic compromisul” (p. 16), caracter integru pentru care ETICA era valoarea umană, intelectuală și morală supremă, și care „și-a asumat rostirea” (p. 17), în vremuri în care „lingviști reputați găseau în dicționare numai cuvinte de origine slavă” (p. 17). Pentru calitățile sale incomode, a fost eliminat din Universitate, la vârsta de 56 de ani, în anul 1959, fiind, până la moarte, marginalizat și ignorat. Personalitate de „registru enciclopedic” (p. 65), „dascăl al patriotismului” (p. 40), caracterizat de un „viu eros pedagogic” (p. 40), considera catedra un altar, la care „oficia în slujba limbii române” (p. 40), lucru prost văzut de către colegii săi, adepți ai noului „*zoon sovieticus*” (p. 138). Îndemnul, permanent adresat studenților săi, era: „Să nu înveți ca să știi, ci ca să fii” (p. 185), într-un acord desăvârșit între cuvânt-faptă (p. 169), esență a învățământului său performant din punct de vedere academic și impecabil, ca moralitate. Moștenirea lăsată studenților săi constituie un adevărat decalog, din ale cărei porunci morale Magda Ursache, prin vocea personajului creat, enumeră:
„Să nu-ți fie frică.
Să nu vinzi.
Să nu te vinzi.
Să nu falsifici Istoria.
Să respecti libertatea semenului.
Să nu minți și să nu-ți înveți elevii să mintă.
Să deosebești ideile de idoli.
Să...” (p. 188).

Critica adusă Profesorului H. Hariga, în ședințele facultății (sau „păcatul lui principal”) este că „tratează limba în sine și pentru sine, ignorând „aportul” științei sovietice și învățăturile lui Ivestalin.

Pentru aceasta, este considerat de confracții aserviți sistemului, între „scursorile inteligenței” (p. 173).

Pentru Profesorul Hariga, facultatea se transformă într-o reală „zarcă experimentală” (p. 171), din care va fi eliminat, continuând, însă, opera sa științifică, în anonimatul locuinței, sau cum spune autoarea – „și-a preschimbat exilul în cetate ideală” (p. 191), scriind pentru sertar și cu speranța unor vremuri prielnice reabilitării sale și publicării contribuțiilor lui. Vremuri care, pentru el, nu au mai venit. A murit „pe câmpul de onoare” (p. 188), prigonit și umilit. Decalogul său și „unitatea de conștiință Hariga” (p. 263), rămân unitate de măsură a faptelor pentru studenții săi și pentru colegii necompromiși de promisiunile puterii atee.

Personalitatea integră a Profesorului Horia Hariga revine, ca un leit-motiv, pe parcursul romanului, reprezentând un reper și un apel la valoare și onestitate, umană și academică. El rămâne un adevărat model pentru cei care au dorit și doresc să își construiască viața academică și cariera universitară pe efort și integritate, pe muncă și moralitate.

Avid și pasionat cititor al scrierilor Magdei Ursache și în ciuda variatelor „chei” sau „registre” de identificare a personajelor și interpretare a evenimentelor, intuiesc, cu ușurință, în profesorul Horea Hariga, calități, atitudini, situații și comportamente pe care le-a avut de înfruntat Profesorul Petru Ursache, în activitatea sa universitară.

Pentru a da plasticitate și dinamism descrierii, autoarea face referire la ședințele de consiliu ale facultății, prilej de propagandă comunistă și de compromis moral. Galeria de profesori ai facultății este astfel descrisă: „În primul rând de scaune, Gheorghe Teu moțâie. Aldea aduce, după soarele litoralului, mai mult ca oricând a cartof putred. Mihăileasa are deja un aer absent: curând va fi tocmai în Costa Rica. Peste Crizantema a mai trecut o vară, dar a rămas aceeași detectivă împătimită, devotată lui Alecu Russo. Ține în mână, la vedere, un număr din „Anale”, unde tocmai a publicat *Suspinele unei matroane* și... ați ghicit – *Cântarea României*.”

Cu nasturii bluzei un picuț descheiați, Cristina Vlădășel îi aruncă lui Ciobâcă (aflat deja în prezidiu) o privire sașie de adorație. Alături, doamna de fier a Catedrei de engleză s-a scufundat într-un roman polițist. În umbra aripilor ei, cocoșelul de asistent. Un „maicuseamă” al lui Mavromati se încrucisează cu un „antrî nu soa di”, emis cu glas afectat de Popuțoia și cu un „Scriu ceva despre Pasternak, dar altfel”, rostit cu modestie jucată de fata bătrână, devotată învățământului și poreclită Zoia Kosmodemianskaia. Lângă ea, Alma de la Limbi clasice, deținătoare a unei garsoniere, spun gurile rele, dotată cu pat de trei persoane, pentru amoruri deloc clasice. În sală se mai află și profesorul Iurașcu: obraz tras, tâmple afundate, chip resemnat de bătrân singur. Nu prea aude, ceea ce ce-l ține departe. Într-un pulover cu buzunare lăbărțate, Leon. Privește în jur, nepăsător. Ba nu, se amuză când vede că profesorul Ciobâcă i-a făcut semn lui Vali Munteanu. Vali se ondulează spre prezidiu. Doar că nu-și ciocnește tocurile” (pp. 99-100).

În asemenea ședințe ale facultății, avea loc eliminarea profesorilor incomozi, astfel descrișă astfel de personajul principal: „Am trăit, ca student, timpul epurărilor, al excluderilor din facultate. Cădea câte unul. Eram convocați în amfiteatrul de tortură și obligați să-i votăm căderea. Se ținea cont (și încă cum) de abnegația cu care participai. Orice intervenție în favoarea celui sacrificat se excludea din capul locului. Pericolul de-a ajunge pe lista neagră era real. Așadar, ridicam mâna. Frica distrugea noțiunile morale, îneca filtrul conștiinței. Mai puteai gândi presat de frică? Printr-o mică ironie a vieții (ah, micile ei ironii!), votai contra celui mai bun prieten, contra fetei pe care o iubeai, contra profesorului pe care îl stimai. Nici măcar n-aveai voie să rămâi neutru, să te abții, deși neutralitatea tot a lașitate seamănă. Cu ce se pot șterge astfel de umilinte? Regretând – amaric – în amintiri deghizate, cu succes de librărie?”

Neputința atingea limita când trebuia să ridici mâna și să votezi, la verificarea proprie, propria-ți excludere. Nimicul, inițial, de-a face figurație nu rămânea fără consecințele cele mai grave” (pp. 136-137)

Magdei Ursache, deși imaginar, dar cu rădăcini în real, nu îi scapă nimic. Pe toate le așază sub microscopul moralității și al integrității, înfieriându-le, ca una care fusese izgonită din Universitate, deși obținuse cea mai mare notă la titularizare și fusese felicitată în Senatul universitar. *Liber-tas academica*, dreptul suveran al Universității de a-și selecta cadrele didactice de valoare, din perioada ante-comunistă, fusese înlocuită, „urmare neabătută a legii” din 1948, care schimonosise și îngenuchease valoarea, în fața compromisului ideologic.

În această universitate, care ucide valoarea, totul trebuia sovietizat. „Trebuia spulberat, „mitul” inferiorității științei noastre față de pseudoștiința occidentală care „trecea printr-o fază de dezorientare, determinată de declinul societății burgheze în descompunere”. Și mai trebuia rupt cu „teoriile șubrede” ale saussuriamusmului și structuralismului. Să pui știința sovietică alături de o alta? „Numai ea, sovietica, ne putea învăța (și ne învăța!) calea propriei științe” (p. 135).

După această prezentare sarcastică a Universității (p. 305), în cea de-a doua secțiune a docu-romanului, intitulată Încă nu -, Magda Ursache prezintă, în oglindă și prin comparație, atmosfera din aceeași universitate și facultate, după evenimentele din Decembrie '89. Este antologică și proverbială reacția Profesorului Ursache, atunci când a fost interogat sau mai degrabă anchetat, tendențios, cu privire la colegii securiști din Universitate. Cu o înțelepciune apoftegmatică, a răspuns instigatorilor: „Dacă vrem să respectăm adevărul adevărat, trebuie să spun că, în Universitate, mă simt în securitate” (p. 405).

Mult sperata „depolitizare” a instituției de învățământ nu a avut loc, impostura, nepotismul, cumetriilitatea, compromisul, delatiunea și întregul cortegiu de abuzuri și abateri intelectuale și morale căpătând alte și hidoase noi forme. Astfel, „vinovații nu s-au simțit decât cei mai puțin vinovați. Cameleonii s-au arătat solemn ca la Înviere (în plină iarnă). Perversitatea le-a reapărut. Primele semne: recunoașterea greșelilor, dar numai a

greșelilor convenabile (...). Solistul vorea de corul robilor. Incompetentul de izgonirea incompetenței. Oportunistul de primejdia oportunismului. Tinerii martiri s-au zidit la temelia României, s-o schimbe, în sfârșit, la față; profesorii se grăbeau să-și schimbe propriile fețe” (pp. 220-221).

În atmosfera postrevoluționară, „Atlantii pecereului n-au rămas mofluji multă vreme. S-au repliat”, marcând cele mai spectaculoase ajustări de biografii și schimbări de comportament. Astfel, „după ce-a inventat cele o sută șaij' de partide, Po-puțoaia și-a propus să străbată cât mai multe. A fost fesenist, apoi republican... (Blestemata politică. Un moment nu-mi dă pace!)”. Pe urmă, și-a înjghebat un partid propriu, de orientare social-democrată, P.I.S. (Tr). După Pistr, s-a gândit la o „uniune monarhist-democrată”: U.M.D.”

Teu nu numai că a căpătat vocație mistică, dar a întors vifleimul (citiți „învățământul ideologic”) pe dos. Odiseu compilează tratate despre parapsihologie. Ioana Holda a intrat în „clasa” capitaliștilor. Ionuț a ieșit din patul scriitorilor interbelici și s-a extins spre toate fetele și femeile în floare. Numai Crizantema, sincer proastă, continuă investigația privind autorul *Cântării României*. În van dând ani vani... Cât despre Ciubăcă, o, el își perfecționează contopirea cu scaunul” (pp 285-286).

Un lucru absolut remarcabil, în această a doua secțiune a volumului, îl constituie largile radiografii făcute de Magda Ursache societății postdecembriste. Reflectând asupra climatului cultural și moral al ultimelor decade, autoarea observă, cu deosebit spirit de luciditate, că „turta plămădită de tehnocrați s-a dovedit amară și rea. În ceea ce nu putem numi, de rușine, idealul Revoluției din '89 nu mai crede nimeni” (p. 253). „Schimbarea la față” a readus la suprafață anti-românismul cominterniștilor, însă altfel fardat (p. 257).

În plan academic și prin comparație cu vremurile de dinainte de „revolta-revoluție” (p. 253), „și atunci, ca și acum, ziarele scriau în libertate

---

despre lipsa libertății; acum, ca atunci, se atacă dur, cu sistemă. Talentul nu-i o scuză, e o prejudecată; ba chiar devine circumstanță agravantă (o fi având talent, da-i porc); partinicii se confruntă cu apartinicii, convinși, și unii și alții, că participarea la politică (nu) e facultativă. „Vai de aceia care mai păstrează, în aceste turpide vremuri, edenica nostalgie a cinstei și a virtuții” (p. 248). Este dezgropată „arma stalinistă” a distrugerii personalităților.

Pentru foștii atei pur-sânge, folosirea vicleană a religiei devine mască. „Foștii colaboratori de la «Tânărul leninist» ori de la «Convingeri comuniste», remarcă Magda Ursache, victimă a acestora sau celor de o teapă cu ei, își caută popi prin familie, umblă pe căile lui Hristos, mai smeriți decât Paisie cel Mare. Unii se opresc la Vechiul Testament, alții se desăvârșesc prin Noul Testament. Cu toții ne îndeamnă să privim prin dioptriile Evangheliei pre-nțele. *Kyrie eleison!* (...) În loc de îndemnul „proletari... uniți-vă”, bisericosii au trecut la „haideți să ne îndumnezeim” (p. 261).

Pe întreg parcursul romanului, autoarea face deplin proba interdisciplinarității, a erudiției, dar și a obiectivității, dusă, uneori, până la cinism. Stăpânește și se mișcă elegant în domenii variate, precum: istorie și cultură, religie și literatură, psihologie a maselor și a individului, toate dintr-o perspectivă morală integratoare. Iar aprofundările și soluțiile practice identificate și propuse întregesc și dau greutate mesajului transmis. Dacă Petru Ursache este considerat un „eseist erudit”, distinsa scriitoare este un observator și analist „hărăzit”, dăruit și inspirat, sub ochiul căruia realitatea nu mai are nici un fel de ascunziș.

În privința artei descrierii, Magda Ursache este creatoare de cuvinte, sintagme și expresii. Folosește acronime, prescurtări simbolice, operează contopiri de cuvinte, spre sporirea efectului. Însă maniera morală și moralizatoare în care conduce relatarea și analizele ne introduce într-un sens cifrat și un meta-limbaj, ce restaurează valoarea ontologică a cuvintelor și rostul lor ziditor.

Totodată, Magda Ursache excelează în folosirea metaforei și a epitetului. De altfel, în paginile romanului, întâlnim numeroase descrieri de natură, cu valoare sentimentală specială pentru autoare și legată de prezența inspiratoare a Bătrânului. Însă, autoarea nu este cu nimic mai prejos în ceea ce privește recursul la hiperbolă, la ironie și sarcasm. Realismul observației sau al anamnezei se împletește, însă, cu optimismul remediilor, pentru a descrie hidoșenia unor personaje, grotescul și lipsa de sens și semnificație autentică a vieții lor. Autoarea, asemenea Bătrânului drag, a slujit întreaga viață și slujește mai departe valorilor Bine-Frumos-Adevăr, sperând într-o renaștere națională, morală și culturală, a acestui popor, cu adevărat „miracol” al Istoriei.